

Ціннісний вимір стилю життя сучасної молоді в контексті релігійної приналежності: соціологічний аналіз

Матюхін Д. А., Класичний приватний університет

Розглянуто теоретичний конструкт і емпіричну категорію стилю життя у вимірі класичних і сучасних соціологічних теорій. Визначено, що дослідження сучасних соціологів розкривають різні аспекти поведінкових проявів життєвого стилю як складної системи. Зроблено висновок, що під стилем життя можна розуміти комплексні, більш-менш консистентні зразки поведінки і ціннісних установок, які проявляються в соціальній взаємодії, відображають ставлення індивіда до себе, інших людей і світу та представляють ціннісну й активно-діяльну екстраполяцію майбутнього. Основними детермінантами стилю життя виступають ціннісні орієнтації, які формуються відповідно до життєвих пріоритетів, направлені на їх досягнення – тобто цінності, ціннісні пріоритети та орієнтації виступають як складова стилю життя сучасної молоді, визначаючи його сутнісний зміст. Обґрунтовано, що релігійні уподобання сучасної молоді впливають на формування різних типів життєвих стилів. Здійснено соціологічний аналіз ціннісного виміру стилю життя сучасної молоді в контексті її релігійної приналежності. За результатами дослідження виявлено, що для віруючої молоді характерний традиційний стиль життя, що відображає цінності української ментальності і християнської традиції; для атеїстичної притаманний стиль життя індустріального суспільства з домінуванням постматеріалістичної мотивації; для молоді, яка не визначила свою релігійну приналежність, характерний матеріально орієнтований стиль життя із значним проявом гедоністичної спрямованості.

Ключові слова: стиль життя; соціальна практика; цінність; ціннісні орієнтації; ціннісна свідомість; термінальні цінності; інструментальні цінності; релігія; релігійна приналежність

Value measurement of the lifestyle of modern youth in the context of religious affiliation: a sociological analysis

Matyukhin D. A., Classical private university

The theoretical construct and empirical category of a way of life in the measurement of classical and modern sociological theories are considered in the article. For post-Soviet states, the religious complex is important and affects the transformation of the value-normative system of societies, which for a long time were not only secular, but also atheistic. The modern era of social transformations is characterized by the process of desegling, the return of religion not only to the plane of individual, private life, but also to the public sphere, reproducing the social system, which in sociological science became known as «post-secular society». And the processes of globalization, multicultural dialogue, openness of societies, increase of social mobility, free access to information, democratization and liberalization of relations «state-church» give rise to the phenomenon of religious pluralism, which today has a significant influence on the formation of social practices of different groups of the population, and therefore creates conditions for diversification of the style differentiation of society. Therefore, we can say that the religious preferences of modern youth influence the formation of different types of life styles. It is determined that the research of modern sociologists disclose various aspects of behavioral manifestations of the life style as a complex system. It is concluded that the style of life can be understood as complex, more or less consistent patterns of behavior and values that manifest themselves in social interaction, reflect the attitude of the individual to himself, other people and the world, and represent a valuable and actively-active extrapolation of the future. The main determinants of the way of life are value orientations that are formed in accordance with life priorities aimed at achieving them, that is, values, value priorities and orientations act as a component of the way of life of modern youth, determining its essential content. It is substantiated that the religious preferences of modern youth influence the formation of various types of life styles. A sociological analysis of the value dimension of the lifestyle of modern youth in the context of its religious affiliation is carried out. According to the results of the study, it is revealed that for traditional believers the traditional way of life is typical, reflecting the values of the Ukrainian mentality and Christian tradition; for the atheistic is inherent in the style of life of an industrial society with the dominance of postmaterialistic motivation; for young people, has not defined its religious affiliation, its characteristic materially oriented style of life, with a significant manifestation of a hedonistic orientation.

Keywords: life style; social practice; value; value orientations; value consciousness; terminal values; instrumental values; religion; religious affiliation

Ценностное измерение стиля жизни современной молодежи в контексте религиозной принадлежности: социологический анализ

Матюхин Д. А., Классический приватный университет

Рассмотрены теоретический конструкт и эмпирическая категория образа жизни в измерении классических и современных социологических теорий. Определено, что исследования современных социологов раскрывают различные аспекты поведенческих проявлений жизненного стиля как сложной системы. Сделан вывод, что под стилем жизни можно понимать комплексные, более или менее консистентные образцы поведения и ценностных установок, которые проявляются в социальном взаимодействии, отражают отношение индивида к себе, другим людям и миру и представляют ценностную и активно-деятельную экстраполяцию будущего. Основными детерминантами образа жизни выступают ценностные ориентации, которые формируются в соответствии с жизненными приоритетами, направленные на их достижение – то есть ценности, ценностные приоритеты и ориентации выступают как составляющая образа жизни современной молодежи, определяя его сущностное содержание. Обосновано, что религиозные предпочтения современной молодежи влияют на формирование различных типов жизненных стилей. Осуществлен социологический анализ ценностного измерения стиля жизни современной молодежи в контексте ее религиозной принадлежности. По результатам исследования выявлено, что для верующей молодежи характерен традиционный образ жизни, отражающий ценности украинской ментальности и христианской традиции; для атеистической присущ стиль жизни индустриального общества с доминированием постматериалистичной мотивации; для молодежи, которая не определила свою религиозную принадлежность, характерный материально ориентированный стиль жизни со значительным проявлением гедонистической направленности.

Ключевые слова: стиль жизни; социальная практика; ценность; ценностные ориентации; ценностное сознание; терминальные ценности; инструментальные ценности; религия; религиозная принадлежность

Постановка проблеми.

Серед форм соціальної взаємодії особливе місце належить стилю життя як посереднику між соціальним світом та соціальним суб'єктом. Стиль життя молодої людини, який втілює в собі єдність світосприйняття, мотивів і учинків, може стати варіантом цілісної характеристики нового соціального суб'єкта. Стилежиттєвий підхід дає унікальну інформацію про стан свідомості та поведінки молоді, про специфіку її життєвих виборів. Вивчення реальних проявів стилю життя дозволить розкрити динаміку змін нормативно-ціннісного простору молоді як соціально-демографічної групи, описати й спрогнозувати типові моделі поведінки. Молодь, як найбільш чутлива до стану екзистенційної невизначеності, виступає тією соціальною групою, що буде носієм соціокультурного і духовного потенціалу українського суспільства. Тому можна констатувати наявність важливої наукової проблеми, яка полягає в суперечностях між впливом на формування стилю життя сучасної молоді цінностей суспільства постмодерну і споживання, з одного боку, та соціокультурних, зокрема релігійних, чинників – з іншого.

Аналіз досліджень і публікацій.

У західній соціології можна виділити два етапи у вивченні стилю життя, що відрізняються змістовно та інституційно. Перший, класичний етап розвитку категорії «стиль життя» пов'язаний з іменами К. Маркса, М. Вебера, Т. Парсонса, Ю. Габермаса, Т. Веблена і Р. Зіммеля. Другий, сучасний етап теоретичного розвитку концепції стилю життя пов'язаний з іменами П. Бурд'є, Г.-П. Мюллера, І. Гофмана, Ж. Бодрійєра, З. Баумана. Фундаментальний соціально-психологічний аналіз

стилю життя представлений і українськими авторами (Р. Ануфрієва, Є. Головаха, О. Донченко, О. Злобіна, Н. Паніна, Л. Сохань, М. Шульга та ін.).

На формування стилю життя впливають як фактори, пов'язані із соціалізацією і психологічним розвитком особистості, так і соціокультурні чинники, насамперед релігійний фактор, що в сучасних умовах українського постсекулярного і поліконфесійного суспільства набуває все більшої значимості (Т. Парсонс, Е. Дюркгейм, Б. Малиновський, А. Редкліф-Браун, К. Маннхейм, У. Бек, П. Бергер, Л. Вудхед, М. Грановська, Ю. Габермас, В. Сленський, Е. ван дер Зверде, Х. Казанова, В. Карпов, Дж. Капуто, О. Кирлежев, О. Кузьміна, Г. Макленан, Дж. Мілбанк, А. Рогожинська, Ч. Тейлор, Б. Тернер, Д. Узланер, Ю. Чорноморець та ін.). Отже, в цьому аспекті актуалізується проблема соціологічного аналізу ціннісної структури життєвого стилю української молоді за критерієм релігійної приналежності.

Формулювання цілей статті.

Мета дослідження полягає у виявленні змістових особливостей ціннісної свідомості молоді як структурної складової стилю життя, відповідно до релігійної приналежності.

Виклад основного матеріалу.

У західній соціології можна виділити декілька напрямків у вивченні стилю життя, що відрізняються змістовно та інституційно. Перший пов'язаний з іменами М. Вебера, Т. Парсонса, Ю. Габермаса, Т. Веблена і Р. Зіммеля. Так, М. Вебер використовує термін «стиль життя» при розробці теорії стратифікації суспільства, заснованої на трьох показниках: власності, владі і престижі. Стиль життя відображає, на його думку, особливості субкультури статусних груп, що виявля-

ються в наборі рис, принципів, навиках поведінки. Стиль життя, що реалізується в соціальних практиках, виступає, таким чином, у ролі інструменту, що приписує індивіду соціальний статус, який позначає його причетність до групи [3, с. 146-156]. У теорії соціальної дії Т. Парсонса стиль життя розглядається через систему дій, яка має власні структурно-функціональні особливості. По-перше, це статусно-рольова взаємодія між індивідами. По-друге, регулятивну функцію в даній системі виконують цінності і норми, які носять задекларований та неформальний характер. І, третє, стиль життя виявляється в різних підсистемах суспільства – економічній, політичній, соціальній, культурній, причому в конкретному суспільному середовищі домінують певні стильові орієнтації [7]. З теорією соціальної дії пов'язує своє розуміння стилю життя і Ю. Габермас [15]. Предметом вивчення Т. Веблена стали демонстративні практики споживання – саме в цьому контексті він звернувся до стилю життя. Демонстративне споживання, що асоціюється з певним життєвим стилем, який символізує соціальні досягнення, життєвий успіх, дозволяє індивіду відтворювати свою приналежність до вибраного стану, класу [4].

Отже, в цьому напрямку вивчення життєвих стилів можна виділити три основних контексти. В першому – життєві стилі виступають як атрибути статусних груп, соціальних класів, що характеризують особливості поведінки їхніх членів. Другий контекст – це зміст і форми споживчої поведінки, де демонстративне споживання асоціюється з конкретним життєвим стилем, який символізує соціальні досягнення, життєвий успіх, дозволяючи індивіду відтворювати свою приналежність до обраного класу. В третьому випадку тематика життєвих стилів актуалізується в контексті вибору ідентифікаційних стратегій в суспільстві змін.

Другий напрямок концептуального аналізу стилю життя пов'язаний з іменами П. Бурд'є, Г.-П. Мюллера, Ж. Бодрійяра, З. Баумана. Теорія П. Бурд'є продовжує традицію вивчення стилю життя в контексті проблематики соціальної нерівності суспільства, найважливішим критерієм стратифікації якого є економічний капітал, що обумовлює умови існування. Генетичний структуралізм ускладнив пояснювальну схему соціальної поведінки, ввів у інтерпретаційну схему соціальної дії додаткову ланку, припустивши, що між цінністю і поведінкою прихована система переваг, представлена у вигляді установок або диспозицій, залежних від умов існування. Таким чином, стиль життя відображає єдину інтенцію різних соціальних практик, інтеріоризованих габітусом агентів, що належать до одного й того ж соціального класу [2, с.44-59]. У межах соціально-структурного аналізу соціальних нерівностей звертання до стилезиттєвого аналізу належить Г.-П. Мюллеру, який визначає життєві стилі як структуровані в просторі та часі зразки «ведення власного життя»,

що залежать від матеріальних та культурних ресурсів індивіда, від форми сім'ї, характеру устрою сімейного життя, ціннісних установок, які, в свою чергу, визначають життєві цілі та формують менталітет [16]. Таким чином, застосовується принцип конститутивного дуалізму, що зобов'язує враховувати два компоненти, які протиставляються, створюючи континуум життєвих стилів. Обидва трактування категорії стиль життя, запропоновані П. Бурд'є і Г.-П. Мюллером, характеризують життєві практики індивідів, що належать до одного соціального класу або шару.

Традиції вивчення стилю життя в контексті споживчої поведінки та ідентифікаційних процесів виявилися однаково затребуваними в теорії суспільства постмодерну, що постулювала мозаїчність культури і соціальної структури суспільства, тобто мультикультуралізм і диференціацію за життєвими стилями. Тут стиль життя ототожнюється з актами конструювання і презентації власної ідентичності за допомогою маніпулювання символічними значеннями споживаних речей. Ідеологами даного підходу є З. Бауман і Ж. Бодрійяр. Так, З. Бауман розвиває ідею індивідуалізації суспільства, відповідно до якої процес ідентифікації набуває нових рис. Індивідуалізація в цьому плані спрямована на ліквідацію життєвих основ мислення в традиційних категоріях крупних суспільних груп – соціальних класів, станів або шарів. У результаті ідентифікація перетворюється на перманентний процес. І оскільки жорстких, статичних соціальних структур не існує, як не існує і визначеності в нормах, правилах та символіці культури, стиль життя услід за ідентичністю перетворюється на динамічну, пластичну, схильну до трансформацій структуру [1].

За останнє десятиріччя вивченню не тільки самого феномена «стиль життя», а й його взаємозв'язку з процесом модернізації та стрімких змін сучасного суспільства присвячені роботи сучасних західних соціологів, що формують наступний напрямок сучасних досліджень (Е. Гідденс, Р. Інглхарт, Е. Тоффлер). Р. Інглхарт пов'язував зміни в стилі життя з розвитком економіки країн, що призводить до зсуву цінностей індивідів. Американський соціолог Е. Тоффлер – автор праці «Шок майбутнього» («Future Shock»), в центрі якої психологічна реакція на стрімкі зміни оточення, викликані швидким темпом соціального та технологічного прогресу – зазначає, що значний розкид стилів життя є типовим для періоду науково-технічної революції [14]. Причиною такого розмежування, з точки зору Е. Тоффлера, є не поділ суспільства на класи, групи чи соціальне розшарування, а поділ культури на субкультури. Ідеї Е. Тоффлера стосовно стилю життя були відображені в працях Е. Гідденса. Спираючись на концепцію особистості в умовах радикальних змін у житті суспільства, він робить акцент на переході від боротьби за втілення ідеалів (свободи, спра-

ведливості, рівності) до вибору життєвого стилю, ґрунтуючись на відповіді на запитання: «Як варто жити?» [5, с. 88]. При цьому в основі проблематики стилю життя стоїть моральний компонент.

Отже, в сучасній західній соціології звернення до стилю життя тісно пов'язане з проблематикою соціально-класових змін у суспільстві, сучасних варіацій нерівності. Стиль життя стає, на думку дослідників, визначальним критерієм стратифікації, оскільки класи, що відрізняються своїми життєвими стилями, посідають і різні місця в соціальній ієрархії.

Переходячи до аналізу сучасних соціологічних поглядів українських і російських науковців на стильові особливості життя, можемо виокремити два напрямки їх розуміння. Стиль життя в роботах дослідників, яких можна зарахувати до першого напрямку, інтерпретується через щоденне повторення поведінкових патернів залежно від соціальної спрямованості індивіда. Так, Я. Рошина характеризує стиль життя як систему практик, які повторюються в щоденній поведінці і визначають положення людини в соціальному просторі [10]. Н. Масленцева зазначає, що стиль життя – це деякий ресурс, що визначає вибір та активність особистості [9, с. 148]. Тобто стиль життя розуміється як такий, що безпосередньо пов'язаний із соціальними досягненнями особистості та її спрямованістю. Отже, в даному напрямку досліджень стиль життя розглядається як соціальна практика повсякденної життєдіяльності індивідів і соціальних груп, причому мотиваційною орієнтацією виступає самореалізація особистості в соціальному просторі.

У другому напрямку досліджень центральними в життєвому стилетворенні є цілі, цінності, мотиви, життєві плани, ідеали, вподобання, які проявляються при взаємодії з середовищем. Так, О. Дікова-Фаворська вказує на те, що «стиль життя – поняття, що охоплює різні форми взаємодії осіб, у яких реалізується система цінностей життя, мотивів дії, потреб та інтересів, а також статусно-рольовий набір і структурні можливості» [6, с. 15]. М. Шульга розглядає стиль життя як такий, що може зумовлюватися:

- а) традиціями і звичками;
- б) вибором одного з наявних типів поведінки (адаптаційний, конформістський);
- в) бажанням самореалізації чи самоствердження через певний тип поведінки;
- г) комбінаціями перших трьох типів [13, с. 28].

У цьому аспекті стиль життя розуміється як соціальна практика взаємодії індивідів на основі цінностей, норм, мотивів, уподобань, життєвих планів і стратегій.

Таким чином, дослідження сучасних соціологів розкривають різні аспекти поведінкових проявів життєвого стилю як складної системи. Під стилем життя будемо розуміти комплексні, більш-менш консистентні зразки поведінки і ціннісних установок, які проявляються в соціальній вза-

модії, відображають ставлення індивіда до себе, інших людей та світу і представляють ціннісну та активно-діяльну екстраполяцію майбутнього.

Важливою проблемою в контексті даного дослідження є визначення основних складових стилю життя сучасної молоді, які б виступали в якості емпіричних показників для виявлення певного типу життєвого стилю в умовах соціальних трансформацій. Аналіз теоретичних підходів до розуміння стилю життя в соціологічній науці дозволив виокремити декілька напрямків виділення основних складових стилю життя. Так, перший напрямок пов'язаний із виділенням у якості основної складової соціальної ідентичності (Г. Зім-мель, З. Бауман). Інший напрямок виділяє в якості складової життєвого стилю соціальну поведінку індивіда, яка пов'язана із такими категоріями як престиж, статус, споживання та успіх (М. Вебер, Т. Веблен, І. Гофман, Дж. Мід, Дж. Хоманс, Д. Голдторп, О. Льюїс, Я. Рошина, А. Сафарян та ін.).

Для характеристики сутнісного змісту стилю життя, виявлення його особливостей ці науковці намагаються виокремлювати із загального переліку його структурних детермінант певні чинники як основні. Цінності як основні складові стилю життя виділяються багатьма соціологами (Т. Парсонс, Г.-П. Мюллер, Ю. Габермас, О. Дікова-Фаворська, О. Мурадян, Н. Паніна, М. Шульга та ін.). Таким чином, основними детермінантами стилю життя виступають ціннісні орієнтації, які формуються відповідно до життєвих пріоритетів, направлені на їх досягнення. Тобто цінності, ціннісні пріоритети та орієнтації так чи інакше постають в центрі уваги при дослідженні стилю життя більшістю вчених як фактори, здатні визначити основний сутнісний зміст досліджуваного явища.

Особливого значення набуває вплив релігійного фактору на формування стилю життя сучасної молоді. Так, розуміння релігії та її ролі у Т. Парсонса пов'язано з її баченням у якості механізму «соціальної інтеграції». Якщо в примітивному суспільстві така інтеграція є завданням суспільної системи в цілому, то в розвинутому суспільстві ця функція інституціоналізується. Такий інституціональний комплекс, за Т. Парсонсом, пов'язаний із соціальною та культурною системою. В центрі цього комплексу є релігія, яка розглядається в якості функціональної універсалії суспільства [10]. Згідно Т. Парсонсу, в організації релігії головним компонентом є культурний. Релігія постає саме тим чинником інтеграції, без якого суспільство постало б перед загрозою дезінтеграції, і єдиним засобом дотримання порядку було б насилля. Тут влучно зазначає Т. Парсонс: «Головною функціональною вимогою до взаємин між суспільством і культурною системою є легітимація нормативного порядку суспільства. Системи легітимації визначають підстави для дозволів і заборон. У процесі легітимації нормативного порядку суспільства культурні ціннісні зразки забезпечують

безпосередній зв'язок між соціальною та культурною системами. Спосіб легітимації, у свою чергу, визначається релігійними орієнтаціями. Проте в міру того, як культурні системи стають все більш диференційованими, зростає самостійна цінність окремих культурних структур» [11, с. 136].

Концепція релігії К. Маннхейма акцентується на змінах, яких зазнали християнські цінності внаслідок впливу соціальних та економічних умов як на суспільному, так і на індивідуальному рівнях. К. Маннхейм відмічав необхідність поєднання релігійності із сучасним знанням у різних сферах життєдіяльності та розглядав можливість планування у релігійній сфері (сфері релігійного досвіду), вбачаючи у такому плануванні фактор розвитку суспільства, його збереження від руйнації. Планування у релігійній сфері, на думку К. Маннхейма, може сприяти проникненню духовного начала в життя суспільства. При цьому він підкреслює, що релігійний досвід залежить не лише від соціального оточення, але й від структури суспільства в цілому [8]. У цьому контексті важливим фактором для збереження релігійного досвіду є функціонування різних соціальних інститутів, які й збагачують такий досвід та сприяють формуванню стилю життя різних соціальних груп, незважаючи на їх релігійну приналежність.

Значне місце у соціогуманітарному дискурсі як західних, так і вітчизняних науковців, які опікуються проблемами наукового вивчення релігії та релігійної діяльності, посідає саме поняття «релігійність». Найважливішим елементом релігійності, як і духовної культури в цілому, є віра, яка є соціальною реальністю, що існує у формі духовно-емоційного зв'язку між індивідами, соціальними групами та класами, який ґрунтується на життєвому досвіді, попередньому суб'єктивному враженні про партнера цих відносин; системи ідей і образів про навколишній світ, що набувають значення самодостатніх норм та цінностей і таким чином стають мотивом, стимулом, установкою, орієнтиром соціальних зв'язків, відносин та дій. Отже, релігія виступає в якості того соціального інституту, який виконує інтегруючу функцію в суспільстві, виступає в якості критерію соціальної

стратифікації і основою ціннісно-нормативної системи суспільства, що відтворюється в стилежиттєвих соціальних практиках повсякденності.

Для пострадянських держав релігійний комплекс має важливе значення і позначається на трансформації ціннісно-нормативної системи суспільств, які довгий час були не тільки секулярними, але й атеїстичними. Сучасна ж епоха соціальних трансформацій характеризується процесом десекуляризації, поверненням релігії не тільки в площину індивідуального, приватного життя, але й у публічну сферу, відтворюючи соціальну систему, яка в соціологічній науці отримала назву «постсекулярне суспільство». А процеси глобалізації, мультикультурний діалог, відкритість суспільств, підвищення соціальної мобільності, вільний доступ до інформації, демократизація і лібералізація відношень «держава – церква» породжує явище релігійного плюралізму, яке сьогодні суттєво впливає на формування соціальних практик різних груп населення, а тому створює умови для урізноманітнення стильової диференціації суспільства. Тому можна казати про те, що релігійні уподобання сучасної молоді впливають на формування різних типів життєвих стилів.

Для дослідження особливостей стилю життя сучасної української молоді (на прикладі християнських конфесій) було проведено соціологічне опитування серед української молоді Запорізької і Хмельницької областей (n=1000), серед яких виділено три групи респондентів:

- 1) молодь, яка вважає себе віруючими людьми (63% опитаних);
- 2) молодь з атеїстичними поглядами (15%);
- 3) молодь, яка не визначила власну релігійну приналежність (22%).

Змістовні особливості ціннісної свідомості виділених груп молоді (за ознакою релігійності) було вивчено за допомогою методу незакінчених речень.

Термінальні цінності було досліджено за допомогою незавершеного речення «В житті людина повинна прагнути...». Всього було отримано 765 відповідей. За допомогою контент-аналізу було виділено 6 категорій, які представляють собою певну групу цінностей (рис. 1).

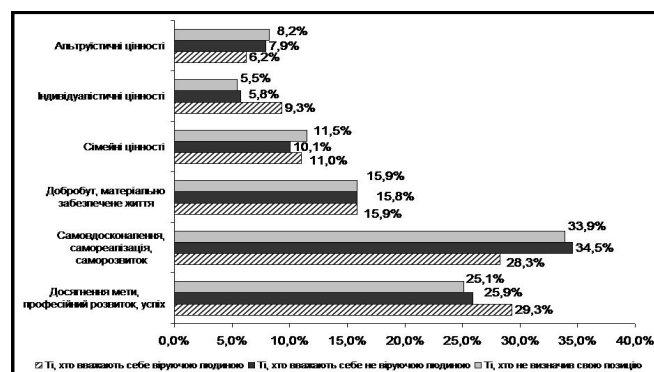

Рис. 1 – Структура ціннісної свідомості молоді – термінальні цінності (результати контент-аналізу відповідей на питання «В житті людина повинна прагнути...»)

Розглянемо більш детально категоріальні структури ціннісної свідомості.

1. Категорія «Досягнення мети, професійний розвиток, успіх» включає цінності матеріально орієнтованої спрямованості, які недиференційовані в свідомості молоді. Типовими висловлюваннями є: «до досягнення мети, до успіху, кар'єрного росту, суспільного визнання».

2. Категорія «Самовдосконалення, самореалізація, саморозвиток» представлена цінностями постматеріалістичної мотивації: «до самовдосконалення, саморозвитку, духовного розвитку».

3. Категорія «Добробут, матеріально забезпечене життя» – матеріалістичні цінності.

4. Категорія «Сімейні цінності» відображає традиційні цінності, пов'язані зі створенням сім'ї, щасливим сімейним життям, гарними сімейними стосунками.

5. Категорія «Індивідуалістичні цінності» представлена цінностями постматеріалістичної мотивації, автономії особистості, творчого ставлення до життя.

6. Категорія «Альтруїстичні цінності» визначається позитивним, оптимістичним ставленням до життя, емоційним переживанням життя як цінності, християнськими цінностями добра, любові

до ближнього, гармонії з навколишнім світом.

Порівняльний аналіз висловлювань релігійної і нерелігійної молоді дозволив зробити декілька висновків. По-перше, серед віруючої молоді переважають цінності індустріального і традиційного суспільства. По-друге, серед тих, хто визначив себе як не віруючу людину, і тих, хто не визначив свою позицію, переважають також цінності постматеріалістичної мотивації, прагнення до самовдосконалення і саморозвитку, що, на нашу думку, можна пояснити поширенням духовних практик інших культурних традицій, політеїстичних вірувань і сучасних наукових підходів до розуміння свідомості та самосвідомості особистості. По-третє, в структурі ціннісної свідомості віруючої молоді значне навантаження має група індивідуалістичних цінностей, які представлені цінностями прагнення до свободи, незалежності і творчості як рушійної сили активності особистості.

Інструментальні цінності було досліджено за допомогою незавершеного речення «Більш за все я ціную...». Всього було отримано 837 відповідей. За допомогою контент-аналізу було виділено 5 категорій, які представляють собою певну групу цінностей (рис. 2).

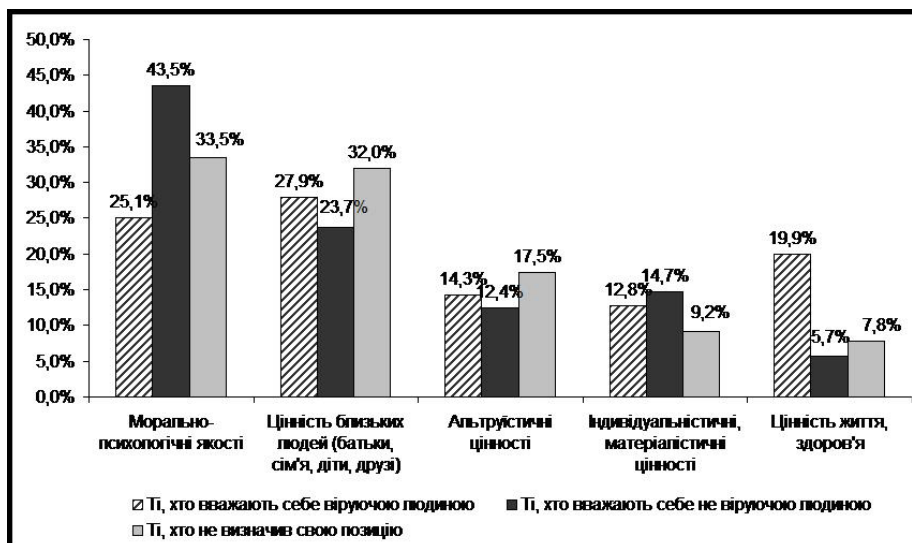

Рис. 2 – Структура ціннісної свідомості молоді – інструментальні цінності (результати контент-аналізу відповідей на питання «Більш за все я ціную...»)

Розглянемо більш детально категоріальні структури ціннісної свідомості за інструментальними цінностями.

1. Категорія «Морально-психологічні якості» представлена цінностями, які відображають індивідуально-психологічні якості і риси особистості, що носять етичний характер соціальної поведінки та взаємодії людей: «чесність, порядність, вірність, вихованість, відповідальність, щирість і відкритість».

2. Категорія «Цінність близьких людей» відображає позитивне ставлення до власного соціального оточення – сім'ї, батьків, дітей, друзів.

3. Категорія «Альтруїстичні цінності» визначається християнськими цінностями добра, чуйності, милосердя, любові до ближнього, гармонії з навколишнім світом, які відображені в традиційному способі життя українського суспільства.

4. Категорія «Індивідуалістичні, матеріалістичні цінності» відображає цінності добробуту, матеріальної забезпеченості, автономії особистості та цінності професійної самореалізації.

5. Категорія «Цінність життя, здоров'я» характеризується позитивним, оптимістичним ставленням до життя, емоційним переживанням життя як цінності, переживанням вітальної значимості здоров'я як цінності.

Порівняльний аналіз висловлювань релігійної і нерелігійної молоді дозволив зробити декілька висновків. По-перше, серед віруючої молоді переважають традиційні інструментальні цінності – цінності життя, здоров'я, любов до близьких людей та турбота про них. По-друге, для молоді, яка не вважає себе віруючими людьми, найбільш значимими виступають індивідуально-психологічні якості особистості, що сприяють ефективній соціальній взаємодії на основі дотримання етичних норм поведінки, та індивідуалістичні цінності. По-третє, для групи молоді, яка не визначила свою релігійну приналежність, більшу значимість мають цінності альтруїстичного характеру і позитивного ставлення до свого близького оточення.

Висновки.

Таким чином, підсумовуючи результати аналізу стилю життя сучасної молоді в залежності від релігійної приналежності, можна зазначити наступне:

1) для віруючої молоді характерний традиційний стиль життя і життєвий стиль індустріального суспільства, що відображає цінності української ментальності та християнської традиції;

2) для молоді, яка визначила себе як не віруючу, притаманний, з одного боку, матеріалістичний (індустріальний стиль життя), з іншого – стиль життя гедоністичної спрямованості з переважанням постматеріалістичної мотивації;

3) для молоді, яка не визначила свою релігійну приналежність, характерний матеріально орієнтований стиль життя зі значним проявом гедоністичної спрямованості.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Бауман З. Индивидуализированное общество / З. Бауман. – М.: Логос, 2002. – 325 с.
2. Бурдье П. Структура, габитус, практика / П. Бурдье // Журнал социологии и социальной антропологии. – 1998. – Т. 1. – № 2. – С. 44-59.
3. Вебер М. Основные понятия стратификации / М. Вебер // Социологические исследования. – 1994. – № 5. – С. 146-156.
4. Веблен Т. Теория праздного класса / Т. Веблен. – М.: Прогресс, 1984. – 368 с.
5. Гидденс Э. Устройство общества: очерк теории и структуризации / Э. Гидденс. – М.: Академический проект, 2003. – 528 с.
6. Дікова-Фаворська О. М. Особливості стилю життя осіб з особливими потребами / О. М. Дікова-Фаворська // Український соціум: науковий журнал. – Київ, 2008. – № 4. – С. 13-17.
7. Ковалева М. С. Теория действия Толкотта Парсонса / М. С. Ковалева // История теоретической социологии. Стабилизационное сознание и социологическая теория в век кризиса. – М.: Академический Проект; Гаудеамус, 2010. – С. 150-187.
8. Манхейм К. Диагноз нашего времени / К. Манхейм. – М.: Юрист, 1994. – 693 с.
9. Масленцева Н. Ю. Социологические основания концепции стиля жизни / Н. Ю. Масленцева // Вестник Челябинского государственного университета. Сер. Философия. Социология. Культурология. – Челябинск, 2010. – № 31 (212). – С. 147-150.
10. Парсонс Т. О социальных системах / Т. Парсонс. – М.: Академический проект, 2002. – 832 с.
11. Парсонс Т. Структура социального действия / Т. Парсонс. – М.: Академический Проект, 2000. – 880 с.
12. Рощина Я. М. Социология потребления / Я. М. Рощина. – М.: Изд. дом «ГУ-ВШЭ», 2007. – 447 с.
13. Стилї життя: панорама змін / [за ред. М.О. Шульги]. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2008. – 416 с.
14. Тоффлер Э. Шок будущего / Э. Тоффлер. – М.: АСТ, 2008. – 560 с.
15. Управление общественными отношениями / [под общ. ред. В.С. Комаровского]. – М.: Изд-во РАГС, 2005. – 400 с.
16. Mueller H. P. Sozialstruktur und Lebensstile. Der neuere theoretische Diskurs ueber sozial Ungleichheit / H. P. Mueller. – Frankfurt/Main: Suhrkamp, 1997. – 435 p.

REFERENCES

1. Bauman, Z. (2002). *Individualizirovannoe obshchestvo [Individualized society]*. Moscow: Logos. [in Russian].
2. Burd'e, P. (1998). *Struktura, gabitus, praktika [Structure, habit, practice]*. *Zhurnal sociologii i social'noj antropologii*, 2, 44-59. [in Russian].
3. Veber, M. (1994). *Osnovnye ponjatija stratifikacii [Basic concepts of stratification]*. *Sociologicheskie issledovanija*, 5, 146-156. [in Russian].
4. Veblen, T. (1984). *Teorija prazdnogo klassa [Theory of an idle class]*. Moscow: Progress. [in Russian].
5. Giddens, Je. (2005). *Ustroenie obshchestva: Oчерк teorii strukturacii [The organization of society: an outline of theory and structure]*. Moscow: Akademicheskij proekt. [in Russian].
6. Dikova-Favors'ka, O.M. (2008). *Osoblyvosti stylju zhyttja osib z osoblyvymy potrebamy [Especially the style of living with special needs]*. *Ukrai'ns'kyj socium: naukovyj zhurnal*, 4, 13-17. [in Ukrainian].
7. Kovaleva, M.S. (2010). *Teorija dejstvija Tolkotta Parsonsa [Theory of the action of Tolcott Parsons]*. *Istorija teoreticheskoy sociologii. Stabilizacionnoe soznanie i sociologicheskaja teorija v vek krizisa* (pp. 150-187). Moscow: Akademicheskij Proekt; Gaudeamus. [in Russian].
8. Manhejm, K. (1994). *Diagnoz nashego vremeni [Diagnosis of our time]*. Moscow: Jurist. [in Russian].

9. Maslenceva, N.Ju. (2010). Sociologicheskie osnovaniya koncepcii stilja zhizni [Sociological foundations of the concept of lifestyle]. *Vestnik Cheljabinskogo gosudarstvennogo universiteta. Filosofija. Sociologija. Kul'turologija*, 31 (212), 147–150. [in Russian].
10. Parsons, T. (2002). *O social'nyh sistemah [About social systems]*. Moscow: Akademicheskij proekt. [in Russian].
11. Parsons, T. (2000). *Struktura social'nogo dejstvija [The structure of social action]*. Moscow: Akademicheskij proekt. [in Russian].
12. Roshhina, Ja.M. (2007). *Sociologija potreblenija [Sociology of Consumption]*. Moscow: Izd. dom «GU-VShJe». [in Russian].
13. *Styli zhyttja: panorama zmin [Lifestyles: a panorama of change]*, (2008). Ed. M.O. Shul'ga. Kyiv: Instytut sociologii' NAN Ukrai'ny. [in Ukrainian].
14. Toffler, E. (2008). *Shok budushhego [Shock of the future]*. Moscow: AST. [in Russian].
15. *Upravlenie obshhestvennymi otnoshenijami [Public relations management]* (2005). Ed. V. S. Komarovskii. Moscow: Izd-vo RAGS. [in Russian].
16. Mueller, H.P. (1997). *Sozialstruktur und Lebensstile. Der neuere theoretische Diskurs ueber sozial Ungleichheit*. Frankfurt/Main.: Suhrkamp. [in German].

Матюхін Дмитро Анатолійович

Аспірант

Класичний приватний університет

69000, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-Б

Matyukhin Dmitry

Post-graduate student

Classical private university

70-b, Zhukovs'kogo Str., Zaporizhzhya, 69000

ORCID: 0000-0002-0614-7789

Email: DYmatuhin@bigmir.net

Цитування: Матюхін Д. А. Ціннісний вимір стилю життя сучасної молоді в контексті релігійної приналежності: соціологічний аналіз / Д. А. Матюхін // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2018. – Т. 21. – № 2. – С. 44-51.

Citation: Matyukhin, D.A. (2018) Tsinnisnyi vymir styliu zhyttia suchasnoi molodi v konteksti relihiinoi prynalezhnosti: sotsiolohichniy analiz [Value measurement of the lifestyle of modern youth in the context of religious affiliation: a sociological analysis]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 21(2), 44-51.